

VÄLISMINISTEERIUM

IAEA roll maailmas ja Eestis

Reelika Runnel

EV alaline esindus IAEA juures / nõunik kiirgusküsimustes

09.02.2021

Rahvusvaheline Aatomienergia Agentuur - IAEA

- IAEA (*International Atomic Energy Agency*) asutati ÜRO organisatsioonina 1957. aastal tuumatehnoloogia rakendamiseks inimkonna hüvanguks. Peakorter asub Viinis.
- 172 liikmesriiki. Eesti ühines IAEA-ga 1992. aastal.
- Alates 2019.a detsembrist on IAEA peadirektoriks Rafael Mariano Grossi.

Rahvusvaheline Aatomiaenergia Agentuur - IAEA

- Kõrgeimateks organiteks on kord aastas kogunev Peakonverents kõikide liikmesriikide osalusel ja 35 riigist koosnev nõukogu.
- Eesti on IAEA nõukogu liige 2019.a septembrist kuni 2021. a septembrini.

IAEA peamised tegevusvaldkonnad

IAEA eesmärk on edendada tuumaenergia rahumeelset rakendamist ning ära hoida selle kasutamine sõjalisel otstarbel.

IAEA tegeleb muuhulgas:

- tuuma- ja kiirgusohutusalse teabe vahendamisega;
- koolituste ja väljaõppe korraldamisega;
- tuumaenergia programmide järelevalvega;
- standardite ja juhendmaterjalide koostamisega;
- tuumaohutuse rahvusvahelise õigusraamistiku loomisega;
- **riikide abistamisega tuumaenergia**

IAEA ja ÜRO säästva arengu eesmärgid

- Koostöös teiste ÜRO organisatsioonidega (FAO, WHO) aidatakse liikmesriikidel tuumatehnoloogia abil saavutada järgmiseid säästva arengu eesmärke:

IAEA - ÜRO „tuumavalvekoer“

- Tuumarelvade leviku tõkestamise lepinguga (NPT) sätestatakse tuumarelvade leviku tõkestamise üldine raamistik. Lepinguosalistel on õigus arendada ja kasutada tuumaenergiat rahumeelsetel eesmärkidel.
- NPT täitmise üle on usaldatud juhtroll IAEA-le. Vastavalt IAEA-ga sõlmitavale kaitsemeetmete kokkuleppele kohustuvad riigid IAEA-le esitama regulaarseid tuumamaterjali ja –tehnoloogia deklaratsioone ning lubama riiki IAEA inspektoreid esitatud

IAEA tehnilise koostöö programm

- Tehnilise koostöö programm on IAEA peamine mehhanism liikmesriikide arenguprioriteetide toetamiseks sellistes valdkondades nagu tervishoid, põllumajandus, keskkonnakaitse, tööstusrakendused ning tuumaalaste teadmiste arendamine.
- Hõlmab nii regionaalseid, interregionaalseid kui ka riiklike projekte.
- Eesti prioriteetideks tehnilise koostöö programmis on olnud vähiravi võimekuse arendamine, radioaktiivsete jäätmete käitlemine ja meditsiiniliste süsteemide toimepidevuse tagamine.

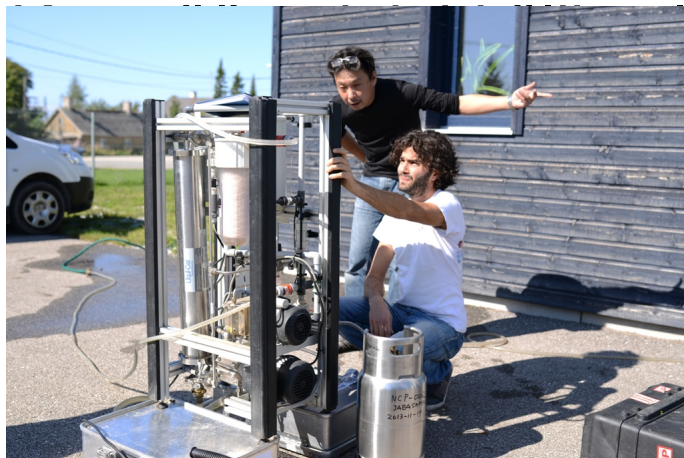
IAEA ja Eesti: õigusloome ja auditid

- Aastatel 1996-1997 aitas IAEA Eestil üles ehitada Eesti kiirguskaitse süsteemi ning koostada esimest kiirgusseadust.
- IAEA tuuma- ja kiirgusohutuse auditid riigi kiirguskaitsesüsteemi toimimise ning standarditele vastavuse hindamiseks:
 - 2005. a RASSIA – kiirguskaitse taristu ja kiirgusallikate turvalisus;
 - 2011.a EPREV – kiirgushädaolukordadeks valmisolek;
 - 2016 IRRS - riigi kogu kiirgusohutuse süsteemi terviklik toimimine;
 - 2019 IRRS järelaudit;
 - 2019 ARTEMIS - radioaktiivsete jäätmete käitlemise ja

Spetsialistide koolitamine, seadmete soetamine, teadustöö

- IAEA kaasabil on soetatud meditsiiniseadmeid ja laboritehnikat.
- IAEA koolitustega on suurenenud kiirguskaitse, hädaolukordade, radioaktiivsete jäätmete käitlemise, radioloogia, tuumameditsiini ja kiiritusravi alal töötavate spetsialistide teadmised kiirguskaitsest.

•

Vähiravi võimekuse parandamine

- Alates 1997.a on IAEA toetanud kiiritusravi spetsiifilist väljaõpet tehniliste koostöö projektide raames nii lühemate kui pikemaajaliste stipendiumitena õpinguteks teistes haiglates ja erialaspetsiifilistel kursustel (ESTRO, IAEA kursused).
- Arendatud on tuumameditsiini protseduuride kvaliteeti ja diagnoosimise võimekust, diagnostilises radioloogias kiirguskaits
- Koolitatud personali.

Kiirgushädaolukordadeks valmisoleku tagamine

- Eesti juhindub kiirgushädaolukordadeks valmisoleku tagamisel IAEA standarditest ja soovitustest.
- IAEA Intsidentide ja Hädaolukordade Keskus (IEC) - infovahetus, kriisijuhtimine maailmas toimunud õnnetuste osas, sündmuste raportid, seire, õppused ja järelmid. Varajase hoiatamise süsteem.
- RANET- IAEA võrgustik välisabi kaasamiseks riikide abistamiseks kiirgushädaolukordadega toimetulekuks.

Radioaktiivsete jäätmete käitlemine

- IAEA standardid ja juhendmaterjalid radioaktiivsete jäätmete käitlemiseks.
- Kõik Eestis tekkivad radioaktiivsed jäätmed paigutatakse Paldiski endisel tuumaobjektil asuvasse vahehoidlasse.
- IAEA eksperthinnangud, õigusaktide väljatöötamise toetamine ja spetsialistide väljaõpe Eestisse aastaks 2040 radioaktiivsete jäätmete lõppladustuspaiga rajamiseks ja Paldiski reaktorsektsioonide lammutamiseks.

Eestis tuumaenergia kasutuselevõtmise võimaluste uurimine

- Õigusaktide väljatöötamine
- Tuumaohutuse taristu hindamise audit INIR
- Standardid ja juhendmaterjalid
- Tuumaohutuse spetsialistide koolitused

VÄLISMINISTEERIUM

Aitäh!

Reelika Runnel

reelika.runnel@mfa.ee